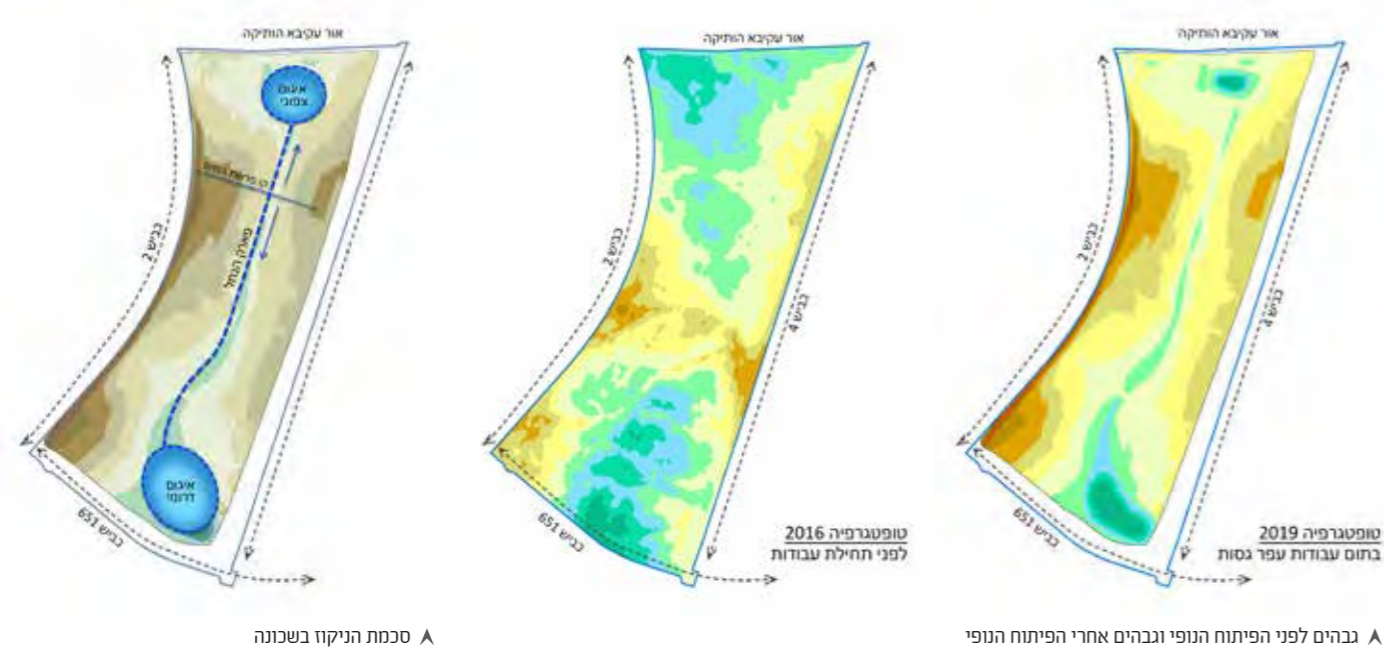

הנחל החדש באור עקיבא והשכונה שקמה בזכותו

סוניה שוסטר

▲ סכמת הניקוז בשכונה

▲ גבהים לפני הפיתוח הנופי וגבהים אחרי הפיתוח הנופי

▲ פארק הנחל והאגומים - תכנית

▲ שכונת אור ים וסביבתה

במהלך השנים האחרונות, נפלה בחלקו של משרדנו הזכות לתכנן, משלב התב"ע ועד לביצוע, שכונה חדשה של אור עקיבא - שכונה ששמה "אור ים". שכונה זו מכילה כמעט את היישוב הוותיק, הן בשטח והן במספר התושבים. היא מתפרסת על פני כ-1000 דונמים, וצפויה להיות ביתם של כ-14,000 תושבים.

תכנון השכונה הפך למעניין במיוחד, בגלל מאפייני השטח המתגרים שלה:

כבישים בינעירוניים ומקומיים (כביש 2, כביש 4 וכביש 651) ש"כולאים" את השכונה ומאלצים אותה להתמגן אקוסטית כמעט מכל הכיוונים.

תשתיות לאומיות שונות, שעוברות בחלקים שונים של השכונה (קווים של מקורות, קווי דלק ונפט של החברות תש"ן וקצא"א).

שטח השכונה הוא שקע אבסולוטי וזהו ללא ספק המאפיין המאתגר מכולם. השכונה מוקמת בתוך "אמבטיה" שמתמלאת ממי גשם, שלא יכולים להתנקז החוצה, מעבר לגבולות השטח המתוכנן. מאפיין זה הגדיר והתווה את אופן תכנון השכונה והשפיע על מרבית הבחירות שעשה צוות התכנון לאורך כל שלביו.

האתגר הניקוזי השפיע על התוכנית בכל הרמות. הן ברמת המאקרו הכללית ביותר, במיקום השצ"פים בתוכנית, כך שיוכלו לשמש ערוצי זרימה ואיגומי החדרה, והן ברמת המיקרו הפרטנית ביותר, כמו בחירת ריצופים מנקזים, שבוצעו על גבי תשתית מנקזת, הימנעות משימוש באדמה חרסיתית בשטחי הגינון, ושילוב פרטי הניקוז ההנדסיים בפיתוח הנופי, באופן מרוכב, שמשתלב עם אופי השכונה.

עיצוב האמבטיה

תכנון של נחל מלאכותי, העובר מצפון לדרום בכל שטח השכונה, יחד עם שני איגומים להחדרת מי הנגר, נתנו את הפתרון שאיפשר את תכנון השכונה. יצירה של המערכת הניקוזית הזאת, הצריכה תכנון מחדש של כל הגבהים בשטח התוכנית. ערוץ הנחל החדש פותח כשצ"פ מרכזי, ששמו "פארק הנחל", עם קו פרשת מים בשלישו הצפוני. בשני "קצוות הנחל" תוכננו שני איגומים.

איגום צפוני, הקולט לשטחו כשליש ממי הנגר הזורמים ב"נחל" (צפונית לקו פרשת המים), ואיגום דרומי, הקולט לשטחו כשני שלישי ממי הנגר הזורמים בפארק הנחל (דרומית לקו פרשת המים). גודל האיגומים תוכנן בהתאם לכמות המים שחושבה ע"י מהנדסי הניקוז, שליוו את תכנון השכונה מחיתוליה (משרד "פלגי מים").

מוצאי ניקוז

על גדות פארק הנחל מוקמו מוצאי הניקוז של כל השכונה, הן של הבינוי הפרטי והציבורי והן של הרחובות. מוצאי הניקוז קיבלו "טיפול נופי" בהתאם לקוטר המוצא ולעומק שלו ביחס לגדת הפארק. מעל מוצאים עמוקים, בעלי קוטר גדול, המובילים את מי הניקוז של הרחובות אל הפארק, תוכננו

רחבות שהייה מרוצפות בדק. ביסוס רחבת הדק מכיל בתוכו את מוצא הניקוז, שהופך לכמעט בלתי מורגש בפארק. מוצאי ניקוז רדודים יותר, המובילים את מי הניקוז של מגרשי המגורים ומבני הציבור, משולבים במסלעות ובקירות הפארק, עם שבילי ריפראפ מתפתלים המורידים את המים אל ערוץ הניקוז, בקרקעית הפארק.

תבליט

ערוץ זרימת המים תוכנן בשיפוע של כ-1%, כדי לאפשר זרימה רגועה של

איגומים

האיגום הצפוני, הממוקם בקרבה ליישוב הוותיק, מתוכנן כפארק ציבורי באינטנסיביות גבוהה ובעל מאפייני תכנון של "חוף ים עירוני". נפח המים שהאיגום נדרש להכיל, ועומק הקרקעית הנובע מכך, הכתיבו את אופן הטיפול בדפנות. גדות האיגום עוצבו כטרסות, המוחזקות על ידי קירות תומכים מדורגים. בחלק מהאיגום משמשות הטרסות כמשטחי פעילות, והקירות משמשים בחלקם לשיבה. בקרקעית האיגום תוכננו פעילויות המאפיינות חוף ים עירוני, שלא פוגעות במטרה העיקרית של הפארק - לחלול והחדרה של מי נגר. תוכננו מגרשים של כדורעף חופים ומתקני ספורט על מצע חול. מעל מפלס הצפה המתוכנן, תוכננו רחבות של מתקני משחק לכל הגילאים. כדי לחזק את תחושת חוף הים העירוני,

המים. הערוץ מורכב מרצף בריכות השהיה והחדרה, שמתמלאת אחת אחרי השנייה, ומאפשרות החדרה הדרגתית של המים, כשהם עושים את דרכם לכיוון האיגומים. כל המערכת "עושה מאמץ" שרק עודפי המים יגיעו לאיגומים, ושכמות מקסימלית של מי גשם יוחדרו אל עומק הקרקע לפני ההגעה לאיגום. בהתאם להנחיית יועצי הניקוז, גדות הפארק תוכננו בשיפוע מתון למדי של עד 20%, כדי למנוע סחף של חול והריסה של הגדות, כשיש זרימת מים.

ברחובות שלנו יש קסם מיוחד

נווה הדר, חיפה | אדריכלות נוף אב אדריכלות נוף | אדריכלי בניין שוורץ-בסנוסף אדריכלים

▲ תכנית האיגום הצפוני

▲ עבודות פיתוח באיגום הצפוני

שולב ריהוט חוץ מיוחד - שזלונגים ושמשיות חוף. האיגום הדרומי תוכנן כפארק בעל שטחים אקסטנסיביים גדולים. התכנון הזה התאפשר בזכות גודל תא השטח, ובשל הקרבה לשטח הטבעי, הנמצא מחוץ לקו הכחול - דרומית לכביש 651. מאז חפירת האיגום הדרומי, להפתעת צוות התכנון, בקרקעית נשארו מים שלא נעלמו אפילו בקיץ (יתכן שישנה עדשת חרסית מקומית מתחת לקרקעית האיגום). המציאות הזאת משנה את התפיסה ואת התכנון המיועד לתא שטח זה, וייתכן שהאיגום יישאר גוף שיחזיק מים לאורך כל השנה. פיתוח אקסטנסיבי יתבצע רק על הגדות, מעל מפלס ההצפה. נכון למועד כתיבת שורות אלה, השאלה הזאת נשארה פתוחה...

תכנית מגוננת

כל סוגי הצמחים המתוכננים בשטח השכונה, הינם צמחים המתאימים לקרקע חולית. בכל שטחי הגינון נעשה שימוש בקרקע המקומית (חולית בעיקרה), עם תוספת של קומפוסט, כדי למקסם את יכולת החלחול של הקרקע. בחלק מהשטחים המגוננים, השארנו "איים" של קרקע חולית, מונמכים מעט מסביבתם, ללא גינון, למעט גאופיטים מוטמנים - שטחים אלה נועדו לשמש מוקדי חלחול והחדרה, וכן לתת הצצה לנוף שאיפיון את השטח לפני עבודות הפיתוח.

שפת התכנון

נושא הניקוז שהוביל את תכנון השכונה, בא לידי ביטוי גם בשפה התכנונית שפיתחנו עבור כל השטחים הפתוחים בה. רחבות השהיה וההתכנסות, עוצבו כמזחים על שפת אגם או נחל וקיבלו מראה של דק. מפרשים בגוון קרם נותנים את ההצללה בשטחים אלה, בשילוב עם אלמנטים דמויי תורן בראשם של חלק מהעמודים. חומרי הגמר שנבחרו מאופיינים בטקסטורות ובגוונים "טבעיים", כדי לחזק את ההרגשה של שהייה סמוך לנחל או לחוף הים.

לסיכום

פתרון הניקוז לשטח שלא מתקז, הכתיב במידה רבה את תכנון השכונה. החל מאופן פריסת ייעודי הקרקע, וכלה בפרטי הפיתוח הייחודיים. החשיבה הזאת, ששמה דגש על חלחול וזרימה של מים בשטחים פתוחים, הובילה ליצירה של שפת פיתוח יוצאת דופן, ויצרה שכונה שהתכנון שלה לא "שבלוני" ולא מובן מאליו. לדעתנו, שכונת "אור ים" תעניק איכות חיים לתושביה, שיהנו ממרחבים ציבוריים נגישים ונוחים, שישרתו אותם ברמה גבוהה. שטחים ציבוריים אלה, מכילים בשטחם את האגמים ואת הנחל המלאכותי, שאפשרו את הקמת השכונה, מבלי לחשוף את האתגר הגדול שליווה את התהליך.

אדריכלית נוף סוניה שוסטר, משרד טוך-סרגוסי בע"מ. סיימה ללמוד ב-2008 ועובדת במשרד טוך-סרגוסי כבר 7 שנים, חיפאית, אמא לשניים ועובדת על "אור ים" כבר 5 וחצי שנים